

**LAUDÁCIÓ TÓTH TAMÁSNAK, A SZENT ISTVÁN TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
TAGJÁNAK SZÉKFOGLALÁSA ALKALMÁBÓL (2023. 02. 06.)**

Engedtessek meg nekem, hogy méltatásomat egy személyes megjegyzéssel kezdjem. Különleges öröm, ha egy, a mesterénél nagyobbra nőtt tanítvány munkásságát ajánlhatom a kedves tagtársak és az érdeklődő jelenlevők figyelmébe. Ugyanis Tóth Tamás atyának az életútját hol közelebről alakíthattam, hol távolabbról kísérhettem. Ott lehettem azon a konkurzuson, melynek nyomán Dankó László érsek úr felvette őt a kispapjai közé. Majd a következő évet egy helyen töltöttük, nevezetesen a veszprémi propedeutikus szemináriumban (ahol akkor épp spirituális voltam). Aztán jelen lehettem Kalocsán, a pappá szentelésén. De tudtunk egymásról a későbbiekben is, akár az Apostoli Nunciatura munkatársa, akár a Pápai Magyar Intézet rektora volt Tamás atya. Jelenleg ismét intenzívebb egymás sorsának látása; vagy talán helyesebb így mondanom, most már ő látja, alakítja jobban az én papi életutamat. Tagtársunk 1976-ban született Kecskeméten, pappá Kalocsán szentelték 2002-ben. Teológiai tanulmányait Veszprémben, Szegeden és Rómában végezte, ahol 2006-ban egyháztörténelemből doktorátust szerzett. 2021-ben Pécsen habilitált. Illetve tavaly Budapesten a PPKE KJPI-ben summa cum laude fokozattal szerzett licenciát kánonjogból. Ez utóbbi különleges teljesítmény, hiszen egy már nagy szaktekintélynek örvendő egyháztörténész ült ismét iskolapadba. E tekintélyét jelzi bőséges szakirodalmi munkássága, jelentős ismeretterjesztő tevékenysége is. Több felsőoktatási intézményben is oktatott, illetve oktat, így Szegeden, a Gál Ferenc Egyetem főiskolai tanára, a PPKE HTK egyetemi magántanára.

Olyan papi életutat mondhat magáénak, melyben elmélet és gyakorlat szorosan kapcsolódik, hiszen titkárként szolgált Budapesten az Apostoli Nunciaturán, volt Rómában a Pápai Magyar Intézet rektora, amint fentebb már említettem. Később konzultora lett a Kultúra Pápai Tanácsának; jelenleg pedig a MKPK titkára. Ezek olyan szolgálati helyek, ahonnan minősített módon lehet látni és alakítani elméletben és gyakorlatban egyaránt a lelkipásztori terepet, az egyház életét.

Munkásságát több kitüntetés is koronázza: így a Magyar Érdemrend lovagkeresztje, a Magyar Érdemrend tisztikeresztje, valamint a pápai kápláni és az apáti cím.

De hát mivel is foglalkozik egy történész, aki egyúttal egyháztörténész? Kosáry Domokos az MTA egykori elnöke eredetileg kísérleti fizikusnak készült, de aztán végül történész lett. Saját indoklása szerint azért, mert a történelem - a nagy valóság - helyesen csak sok változóval és paraméterrel modellezhető, míg a kísérleti fizika mindig csak néhány elemet vizsgál, eltekintve a valóság mérésével nem vizsgálható részétől. Ha belátjuk, hogy a vizsgálandó valóságnak, s nem az eleve választott módszernek kell meghatározni a kutatásainkat, akkor az is világos, hogy nem tehető minden esemény empirikus vizsgálat tárgyává, mert eleve nem tudunk mindenről pontos képet és képletet alkotni, minthogy minden minőség sem redukálható pusztán mennyiségi viszonyokra. S a történelem tanulmányozása során inkább rekonstruálásról, semmint ismételt kísérletekről lehet szó. Azaz nem jelezhető előre pontosan a jövő, nem detektálható precíz módon a múlt. De azért ezen a területen is szert tehet az ember egyfajta hitelt érdemlő bizonyosságra, megállapíthat trendeket, valószínűsíthet tendenciákat – feltéve, ha valóban törekszik a tárgyilagosságra és az említett nagy valóság egészének figyelembe vételére.

Ciceró így fogalmazott egykor a történelem és tanulmányozása értelméről: „Historia est testis temporum, lux veritatis, magistra vitae, nuntia vetustatis”. Aki tehát a történelem tanulmányozásába kezd, először is hírt kap az emberrel már megtörtént eseményekről, melyeknek ő is lehet a jelenben vagy a jövőben elszenvedője, fő- vagy mellékszereplője, netán csak szemlélője. Hogy mi és miért is történt, az okok és célok megtelezése az igazság fényeként jelentkezik az emberi tudat számára. Hiszen aki látja az okokat vagy a kitérőket

célokat, megértve így az események logikáját, tanulhat belőlük. Ezáltal válik a történelmi ismeret az élet tanítómesterévé. A bevált dolgokat ugyanis nem szabad semmibe venni, a vereségekből és a kudarcokból pedig nemcsak illik, de kell is tanulni. Végül a korábbi korok kellő ismerete egyfajta prognózis, egy jobb vagy rosszabb jövő fényét, vagy árnyát is mintegy előre vetíti; vagyis nemcsak régi, de új korszak hírnökeként is jelentkezik a történelem, helyesebben annak alapos ismerője. Az élet helyes éléséhez szükséges személyes és tudományos tapasztalatszerzés mellett a történelem helyes ismerete a másik megkerülhetetlen ismeret- és erőforrásunk.

Ez a történelemből származó sok és sokféle ismeret aztán nemzeti és vallási identitásunk alakulása és alakítása számára meghatározó jellegű. Ezért is oly fontos a múlt, a múltunk őszinte feltárása és ismételt kiértékelése (halálos véték az eltörlése, a meghamisítása), illetve ezek nyomán annak a mindenkori egyéni és társadalmi tudatban tartása. Ugyanakkor a nemzeti- és a vallási tudat is erőteljesen visszahat történelemszemléletünkre. Sőt, azt kell állítanunk, hogy a zárókő, a végső meghatározó e területen is a világnézet (a vallás) értékelése a történelem értelméről. Nem mindegy tehát, hogy milyen szemmel nézünk a múltunkra és a jövőnkre.

A történelem tanulmányozása végül elvezethet ahhoz a belátáshoz, hogy bár birodalmak jönnek és mennek, hol itt, hol ott üti fel sátorát a világszellem, hogy a történelem alakulása tragikus vonásokkal terhelt, ám a történelem igazi ura nem az épp uralkodó császár (vagy bármiképp is nevezzük), hanem a teremtő és a világot fenntartó Isten, aki Jézus Krisztusban az egész emberi nemnek megmentése és felemelése végett hatalmas támaszt adott. Krisztus pedig műve folytatására egyházat alapított. Mármost ez az egyház is a történelem része, hol aktív alakítója, hol inkább despoták önkényének szenvedője, hol ismételt virágkorát, hol vegetálását, hol pedig krízisét állapíthatjuk meg, attól függően, hogy az adott nemzedék és vezetői értik-e Krisztus tanítását, hűségesek-e Hozzá, tudnak-e élni az isteni furfang okosságával. Az egyház, mint a történelem nagy zarándoka osztozik Alapítója sorsában, hiszen tűnhet botránykőnek és az üdvösség sakramentumának egyaránt; szinte dacol az elmúlással, hiszen az általunk ismert történelem alighanem legidősebb szervezete. Bár lényegi egységén csorba esett, de bizalmát Mesterébe helyezve folytatja útját, s az emberi történelem vad alanyába próbálja lehetőségei szerint beleoltani a nemes krisztusi vesszőt.

Hát effélékkel foglalkozik egy történész, egy egyháztörténész. De hallgassuk szakavatott tagtársunkat, engedve, hogy gazdagítson minket a történelmi emlékezet tanulságaival és az okos életvezetés lehetőségeivel.

Kuminetz Géza

Budapest, 2023. február 5.